

סדר ט"ו בשבט

ישיבה גבוהה מצפה יריחו

מזכרת מאירוע 'חנוכת בית המדרש של הישיבה הגבוהה'
שבט תש"פ

מבוא

'אם הייתה נטיעה בתוך ידך ואמרו לך הרי לך המשיח. בוא ונטע את הנטיעה, ואחר כך, צא והקבילו'. (אבות דרבי נתן נוסחא ב' פרק ל"א)

בין תהליך הגאולה הצומחת והולכת בימינו לבין עולם הצומח בארץ ישראל קיים קשר הדוק. בנבואות רבות המדברות על הגאולה מזכרת גם הפריחה החקלאית בארץ ישראל: "ושבת את שבות עמי ישראל וקנו ערים נשמות וישבו ונטעו כרמים ושתו את ינם ועשו גנות ואכלו את פריהם" (עמוס ט' י"ד) על כן, רבי אבא, במסכת סנהדרין, מציב את הפריחה החקלאית כסימן לגאולה: 'אמר רבי אבא, אין לך קץ מגולה מזה, שנאמר: ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאאו לעמי ישראל כי קרבו לבא' (סנהדרין צח ע"א). 'כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה אז יקרב הקץ ואין לך קץ מגולה יותר' (רש"י שם).

חוברת זו יוצאת לכבוד חנוכת בית המדרש החדש של הישיבה הגבוהה, תהליך המבטא עליית קומה בהתפתחות הישיבה והארת אורה של תורה גדולה הבוקעת מבית המדרש לכל רחבי ארץ ישראל.

בניין הישיבה יחד עם היותו בית יסוד לתורה ועבודת ד', הינו ביטוי עז מבע להפרכת השממה המדברית בחיים של עץ ופרח, שיח ופרי, בתים ושבלים. מדברה כעדן וערבתה כגן ד'.

משום כך ובעקבות חודש שבט בו אנו מצויים, בחרנו כמזכרת לאירוע היסטורי זה בחיי הישיבה ליצור חוברת שתעסוק בעניני טו בשבט ופירות האילן. בכך הננו גם נוגעים בצפיית הגאולה שהינה מרכיב מרכזי בזהות הישיבתית שלנו, ובפריחה אותה חווים בסיעתא דשמיא מרובה.

חוברת זו על טו בשבט משקפת במעט את עומק החג שנהגו בו ישראל ואת משמעותו. כל שנה אנו חוגגים אותו בישיבה ברוב עם בשמחה, בתורה עמוקה, ובשירה. את החיבור והעומק האלו אנו רוצים להעביר הלאה, גם אל מחוץ לגבולות הישיבה. לשם כך נטלו ראשי הישיבה ורבניה את קולמוסם ונתנו לנו מבט חדש והסתכלות עמוקה יותר על שבעת המינים ומרכיבים נוספים בחג, מאמרים קצרים אך מלאים בתוכן שיחברו אותנו למשמעות הפנימית ולחלקו בתהליך הגאולה.

כולנו הודיה לצור ישראל וגואלו שהולך ומשיב את ישראל לארצו ולתפארתו, יחד עם הרי ישראל שענפיהם נותנים ופריים נושאים לעם ישראל, ועם זאת אנו תפילה שנזכה לגאולה השלימה, לשוב אל כל מרחבי ארצנו, לכונן בית תפארתנו, לראות שופטינו בשערים, לנביעת המיוחדשת של מעיין הנבואה ולביאת משיח בן דוד במהרה בימינו אמן.

ברכת הנהנין ומשמעותה

מִן רֵאשׁ הַיְשִׁיבָה הֵרֵב שַׁבְּתֵי סַבְתוֹ

קִדְשׁ הַלּוּלִים

בפרשת "קדושים", התורה מלמדת אותנו, שבשלוש שנות חייו הראשונות של כל עץ מאכל, אסורים פירותיו באכילה ונקראים בשם "ערלה".

"וְכִי תֵבְאוּ אֶל הָאָרֶץ וְנִטְעַתֶם כָּל עֵץ מֵאֵכֶל... שְׁלֹשׁ שָׁנִים יִהְיֶה לָכֶם עֵרְלִים לֹא יֵאָכַל (ויקרא יט, כג)."

כאשר מגיעה השנה הרביעית לחייו של העץ, שומה עלינו להעלות את פירותיו לירושלים ולאכול אותם בתנאים מסוימים ההופכים את הפירות לקודש. אכילת הפירות האלו מלווה בשירה והלל לה' כפי שמצווה התורה.

"וּבִשְׁנֵה הַרְבִּיעֵת יִהְיֶה כָּל פְּרִי קִדְשׁ הַלּוּלִים לַה'."

על פי ההלכה, אם יש קושי בהעלאת הפירות לירושלים, ניתן לחלל אותם על מטבעות כסף, שאותן יש להעלות לירושלים ובאמצעותן לרכוש מזון, בשר ויין. הדין הזה דומה בדיוק לפירות מעשר שני, ששם התורה כותבת זאת בפירוש.

"וְכִי יִרְבֶּה מִמֶּךָ הַדֶּרֶךְ כִּי לֹא תוּכַל שְׂאֲתוֹ... וְנִתְתָּה בַכֶּסֶף וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ וְהִלַּכְתָּ (דברים יז, כד-כה)."

הביטוי הזה "קִדְשׁ הַלּוּלִים" בשנה הרביעית לערלה הוא מאוד משמעותי. לדעתו של רבי עקיבא, זהו המקור לחיוב הברכה על הפרי גם לפני שאוכלים אותו וגם אחריו (מסכת ברכות דף לה.).

רבי עקיבא סבור, שמהות הברכה היא שיר הלל לה' שברא את פירות האילן, וכשאנחנו מברכים "ברוך אתה... בורא פרי העץ" אנחנו מהללים את ה', ובכך אנחנו מקיימים את הפסוק "קִדְשׁ הַלּוּלִים לַה'".

אך מצד שני המילה הלולים נדרשת על ידי חז"ל בשינוי קל ל"חילולים", (האות הא הופכת לחית), כלומר אם קשה לנו להעלות את פירות השנה הרביעית לירושלים, מותר לנו לחלל את קדושת הפירות על מטבעות כסף. בכך המטבעות הופכות לקודש והפירות לחולין. את הפירות אפשר לאכול מחוץ לירושלים, ואילו מטבעות הקודש יעלו לירושלים, ושם ירכשו בהם מזון ושתיה כאמור לעיל.

כיצד בדיוק מתהפכת המילה "הילולים" ל"חילולים"? האם זה רק שינוי קל בין האות ה"א לאות ח"ת הקרובים במוצאת הגרוני ובכתיבתן? האם יש קשר עמוק יותר בין הילול לחילול? מהו הקשר בין הברכה על כל הפירות, שהיא סוג של הלל לה', ובין חילול פירות ההופך את הפירות המקודשים לחולין רגילים?

מזמור שיר

בכל יום ראשון, בשירו של יום, אנו קוראים פסוק שספק אם אנחנו יורדים לעומק משמעותו.

"לה' האָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיִשְׁבִּי בָּהּ (תהילים כד, א)."

הגמרא מעניקה משמעות נוספת לפסוק הזה:

"אמר שמואל: כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה, כאילו נהנה מקדשי שמים... וכאילו מעל (מעילה בקודש) (מסכת ברכות לה.)."

על פי תובנה זו, כיוון שהארץ ומלואה שייכים לה', הרי כל פירות המאכל בעולם הנם קודש. ומכיוון שכל מי שנהנה מן ההקדש מעל בקדשי שמים, גם האוכל בלא ברכה מעל בקדשי שמים. זהו סוג מיוחד של קודש, שעל ידי הברכה ניתן להפכו לחול.

כאן נשאלת השאלה. כיצד על ידי אמירת ברכה, חל היתר לאכול את הפרי? להיכן נעלם הקודש? לאן עברה נקודת הקודש?

כולנו מכירים את המזמור הפותח את שרשרת המזמורים ביום השבת. "הַשָּׁמַיִם מְסַפְּרִים כְּבוֹד אֱ-ל-וֵה וּמַעֲשֵׂה יְדָיו מַגִּיד הַרְקִיעַ... אֵין אִמְרוּ וְאֵין דְּבָרִים בְּלִי נִשְׁמַע קוֹלָם (תהילים יט)."

כל הבריאה כולה היא שיר הלל לה' ללא אומר ודברים. עצם מופלאות בריאתה, היא שיר הערצה לה'.

נתאר לעצמנו את הדוגמה הבאה. תפוח פשוט לכאורה, אולם איזו חכמה עמוקה טמונה בו! צבע, טעם, אנרגיה, יופי ומיליוני התאים הפנימיים שבו, הכול הוא שיר הלל לבורא עולם שיצר את התפוח. התפוח הזה הוא כולו קודש והוא שר שיר הלל לה' בעצם נוכחותו.

מה קורה לכל הקדושה הזאת בעת אכילת התפוח? להיכן היא נעלמת יחד עם ההילול הכביר לה'? האם יש לנו רשות לשתק את שירת התפוח? באיזו זכות? התשובה היא, שאנחנו פשוט ממירים את שירת התפוח בשירה אחרת מעולה יותר, בשירה משלנו. השיר הזה, הוא הברכה שאנו מברכים על התפוח.

אנו מחזיקים בתפוח ומברכים:

"ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, בורא פרי העץ."

השירה הזאת מעולה יותר מן השירה החרישית של התפוח. זו עליית מדרגה בהלל לה'. שירת התפוח היא אוטומטית וללא בחירה חופשית. לא כן אנחנו המסוגלים לשתוק ולא לברך, ולכן אם אנו מברכים בבחירתנו, הרי ששירתנו מובחרת הרבה יותר.

נשוב אל הפסוק הראשון:

"... לה' האָרֶץ וּמְלוֹאָהּ תֵּבֵל וְיִשְׁבִּי בָּהּ (תהילים כד, א)."

כל העולם כולו שייך לה' וברשותו. אדם שלוקח פרי ללא ברכה ואוכל אותו, דינו כדין אדם שמועל בקדשי שמים.

הברכה שלנו מחליפה את שירת הקודש של התפוח ובכך אנו מתירים אותו לאכילת חולין. זהו פדיון הקודש וזהו חילולו. זה הקשר שאנחנו מחפשים בין הילול לחילול.

ניזכר במזמור שהצגנו לעיל.

כי האדם עץ השדה

משנה נתיבי עומק ביאור הכתוב "כי האדם עץ השדה"
ראש הישיבה הרב יצחק חיים סבתו

א.

בפרשת שופטים מופיע פסוק מרכזי הקושר בין האדם לעץ. "כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתופשה, לא תשחית את עצה לנדוח עליו גרזן. כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות, כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור."

הטעם הראשון שמעניק הכתוב לאיסור כריתת העץ מובן, אך הטעם השני תמוה:

ראשית- הרי כבר ניתן טעם ראשון מדוע לא לכרות עץ מאכל-"כי ממנו תאכל", משמע צריך להיות לך מידת הכרת הטוב אפילו לעץ. הוא נותן לך חיים דרך פירותיו אל תשחיתו חנם. או נחדש ונאמר כי עץ מאכל מרבה חיים לעולם, אם כן אל תשתמש באותו העץ לעשיית מצור בכדי ליטול חיים מן העולם. בדומה לעקרון איסור העלאת ברזל- מקצר החיים על גבי המזבח- מאריך החיים. אם כן מדוע להוסיף טעם שני -'כי האדם עץ השדה'?

שנית- גם עצם המשפט 'כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור' אינו מובן, כיון שהאדם אינו עץ השדה באופן פיזי הרי זהו מקרא קצר כאילו נאמר 'כי האדם כמו עץ השדה לבא מפניך במצור' אך אם זה הפירוש הרי זהו טעם דווקא להיתר כריתת עצים משום המצור, כלומר כמו שמותר לעשות המצור בכדי להלחם באדם כך מותר להשתמש בעץ השדה בכדי לקיים את המצור- או בכדי לבנות את כלי הצבא הנלחם או כחלק ממלחמה כוללת הדורשת את השחתת מקורות המחיה של העיר- אך ודאי אין כאן איסור כריתה אלא להפך, ותמוה היפוך זה באמצע הפסוק.

על כן פירש רש"י את הפסוק בלשון תמיהה "כי האדם עץ השדה לבא מפניך במצור"? "כי מלשון שמא, שמא עץ השדה הוא כמו האדם מאנשי העיר שמוטל עליו להתייטר גם כן בצמא ובכריתה? למה תשחיתנו?"

אמנם פירושו ז"ל עונה על אחת משתי השאלות שהצבנו לעיל שכן הוא מסביר את המילים בפסוק. אך אינו עונה מדוע יש צורך בטעם נוסף. יתרה מכך הוא יוצר קושי אחר. כיון שלפי טעם זה, אין סיבה להבדיל בין עץ מאכל לעץ סרק. גם עץ סרק אינו אדם שמוטל עליו להתייטר ולהיכרת? והתורה בפירוש מבדילה ביניהם ואומרת "כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות"? וגם אם נפרש שהכוונה למין העץ באופן כללי הכולל גם אילני סרק הרי בהמשך הפסוקים מפורש "רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אותו תשחית וכתר ובנית מצור על העיר אשר היא עושה עמך מלחמה עד רדתה", ומדוע? הרי אינו אדם שצריך להיכרת?!

אם כן לא זכינו להבין כל צורכנו את הפסוק לפי רש"י, וזקוקים אנו ללכת בעקבות שיטת הרמב"ן ורבי אברהם אבן עזרא.

ב.

פירוש הפסוק לפי דעתם 'כי האדם עץ השדה' הוא מקרא קצר וכמו שכתוב כי חיי האדם הוא עץ השדה, וכן מצאנו בכתוב האוסר לקחת את הרחיים של העני כמשכון 'כי נפש הוא חובל'

"השמים מספרים כבוד א-ל ומעשה ידיו מגיד הרקיע... אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם (תהילים יט)".

מה נאמר בסוף המזמור?

"יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך...".

כלומר, למרות שההלל הנישא על ידי הבריאה לבוראה הוא עצום וגדול, בכל זאת אמרי פינו, ברכותינו, ההלל שבפינו, רצויים יותר בעיני ה', כיוון שזה בא מפיו של בן אנוש, בבחירתו ומרצונו החופשי.

מתנה מתוך כבוד

הגמרא ממשכה ומדמה את מי שמושיט ידו לעץ פרי, קוטרך ואוכל ללא ברכה, לגזול את הוריו.

"כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גזול לקדוש ברוך הוא ולכנסת ישראל. שנא': גזל אביו ואמו ואמר אין פשע חבר הוא לאיש משחית (משלי כח, כד) (ברכות לה:)"

מה פירוש "גזל אביו ואמו ואמר אין פשע"?

הכוונה היא לילד שמתיר לעצמו לקחת דבר מה מהוריו ללא נטילת רשות. הילד מצדיק את מעשהו באמרו: הרי בין כה וכה כל מה שהורי רוכשים הוא למען ילדיהם, אז מדוע אני צריך לבקש רשות כשאני לוקח מהם כל מה שאני רוצה?

התשובה היא: נכון, זה מיועד עבורך, אך הוריך רוצים להעניק לך בצורה מכובדת ולא כפי שלקחת. אתה פגעת ביחס הכבוד שלהם אליך והשחת אותם.

כך בדיוק מתנהג מי שנהנה מן העולם מבלי לברך את ה'.

טענתו היא: הרי ה' ברא את העולם למען האדם! למעני! והנה אני לוקח את מה שמגיע לי! זה שלי!

נכון. אך ה' רוצה לתת לך את זה מתוך יחס של כבוד והערכה. כאשר אתה מברך על פרי ומזכיר את שם ה' אתה מחזק את קשר הכבוד בינך לבין ה', ואז ה' נותן לך במאור פנים!

זה מסביר בצורה נפלאה את המשך הפסוקים שפתחנו בהם.

"ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קדש הלולים לה".

"ובשנה החמישית תאכלו את פרי להוסיף לכם תבואתו אני ה' א-להיכם".

הפירוש המקובל למילים "להוסיף לכם תבואתו" הוא, שה' יברך כל מי שממתין שלוש וארבע שנים, בתבואה נוספת ומבורכת.

הפירוש החדש יהיה כך: בשנה הרביעית הללו את ה' על הפירות בהילול / חילול ובברכה. בשנה החמישית תאכלו את פרי ללא חילול, אולם כולל ברכה לה'. תוצאת הברכה תהיה תוספת תבואתו, שהיא יבולו. יבול הברכה הוא היחס המיוחד שצומח ומתחזק בין ה' לישראל, המתבטא ב- "אני ה' א-להיכם".

היש מתנה נפלאה מזו?

והכוונה חיי נפש התלויים ברחיים. אם כן גם כאן חיי האדם תלויים בפירות עץ השדה ולא ראוי לכורתם. ועתה מובנת היטב ההבדלה בין עצי פרי לעצי סרק.

אמנם פירושם מעורר קושי מדברי חכמים בגמרא שלמדו כי מותר להכרית עץ מאכל לבנות מצוה. ולא אמרה תורה 'רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא' אלא לומר שאילן סרק קודם לקציצה לאילן מאכל, וממוצא דבר אתה למד כי סתם להשחית אפילו עץ סרק אסור, ולצורך המצור אפילו עץ מאכל מותר. אם כן כיצד יתיישבו המקראות בטעמם הראשון- "כי ממנו תאכל" ובטעמם השני "כי האדם עץ השדה"?

וכבר העיר הרמב"ן על פירוש, מדברי חכמים הללו ולכן פירש שוב את הפסוקים לפי דברי הגמרא וההלכה ועיין בדבריו ז"ל.

גם אנו, בעניותנו, נלך בעקבותיו בביאור הכתובים לפי דברי חכמים ולפי עומק הפשט, כפי אשר חוננו בעזרתו יתברך .

ג.

ראשית ניקח ליסוד את העקרון שהמשפט 'כי האדם עץ השדה' לא נאמר בתמיהה אלא סימן קריאה בסופו כהסבר הרמב"ן וכמו שגם מופיע בחז"ל בכמה מקומות.

ומשמעות העניין "כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות" הינה לא מצד הכרת הטוב אלא מצד הדמיון המהותי לאדם. הלא דבר פלא הוא כיצד יש בעולם יצירה כזו שנראית על פניה נפרדת מהאדם אך באמת מותאמת לו בדיוק מושלם.

כאשר הפרי לא בשל הוא בצבע ירוק נבלע בין העלים כביכול אומר לאנשים אל תקטפוני וכאשר הוא בשל הוא נצבע לפתע בצבעים עזים ובוולטים, שונים לגמרי מירוק העץ- צהוב, אדום, סגול, כביכול זועק לאנשים תקטפוני עתה. ומניין לעץ שיש בני אדם בעולם עם עיניים ועצבים ומח הרגישים לצבעים אלו ממש?

והקטיף כמה קל הוא בבשלות הפרי כאילו נושר הוא לתוך חיקך. וטעמו כטעם לשד השמן, והוא בריא ומזין ומתעכל היטב.

דומה הדבר לקשר בין איש לאשה או בין אשה המניקה את תינוקה שהוא כל כך מותאם אליה והיא אליו, כאילו נבנו מראש כשני חלקים של שלם אחד .

ד.

ואין אנו מדברים כאן על היסוד שכל הבריאה מבורא אחד נבראה ובכוונת מכוון, ואפילו לא על הדמיון בין העץ לאדם, אלא על הקשר היסודי והמופלא בין השניים. כמו סוד של חברות או זוגיות.

בהבנה זו אדם מצווה להיות רגיש לעץ כאילו חבירו הוא, עליו לחוש את הקשר פנימי בניהם. כי ממנו תאכל' לכן הוא קשור אליך ואתה אליו.

לפי באור זה התוספת 'כי האדם עץ השדה' אינה טעם נוסף אלא היא מטעימה ומבארת את משמעות החלק הראשון של 'כי ממנו תאכל' . כלומר לא רק חייך תלויים בחייו כפירוש האבן עזרא אלא הוא חברך , הוא תאומך בנוי עבורך הנה ראה פירותיו, כי האדם בקשר עם עץ השדה.

ה.

אמנם טמון כאן עוד מסר. כי אם העץ כמו אדם ויותר מכך הוא כמו חב, אזי כמו שאדם למרות שהוא בן אנוש כמותך אם קם להורגך השכם להורגו, ומותר לך להביאו במצור. כך העץ כאשר הוא 'חלק' מהקרב, מותר לך לכורתו. גם אם הוא עץ מאכל.

למדנו זאת מהפסוק הזה עצמו כי האדם עץ השדה. ובזה דברי חכמים מתבארים היטב.

ולא רק זאת אלא מהביטוי הכללי עץ השדה, אנו למדים כי גם עץ סרק יש בו דמיון לאדם גם הוא צומח וחי וצריך תזונה והשקאה, גם הוא ממשיך את עצמו לדורות הבאים .

יתרה מכך, לפי פירושינו, גם הוא מועיל ומותאם לאדם : בצילו הרחב, בהסקה, בבניית כלים. אמנם לא ברמה של עץ מאכל המותאם לתת ממש חיים לאדם דרך פירותיו, אך עדיין הוא עומד לשימוש רב פנים. וגם הוא מותאם לאדם .

אם כן גם אותו אסור להשחית סתם. רק לתועלת 'וכרת ובנית מצור' אבל סתם לצורך השחתה אסור. ומדוע אם כן מודגש עץ המאכל ללמד את סדר השימוש אם יש עץ סרק תחילה כורתים אותו למצור 'אותו תשחית וכרת'. אך אם אין בנמצא עץ סרק אז ניתן לכרות עץ פרי למצור, כמו אדם שניתן להביאו במצור אם הוא עושה עמך מלחמה, וכפי שבארנו.

ומעתה דברי חכמים שהבאנו לעיל מתבארים ועולים דבר דבור על אופניו.

ו.

ומעץ סרק נלמד לכל דבר שיש בו שימוש לאדם שאסור להשחיתו , ומכאן למדו חכמים איסור כללי של 'בל תשחית' ונפסק להלכה ברמב"ם שאסור לשבת כלים סתם או להשחית כל דבר ללא סיבה. אמנם לתועלת האדם מותר כיון שאין כאן השחתה אלא מימוש יעוד, כמו לאכול הפרי.

ובעומק העניין באמת האדם קשור לכל הבריאה, וכולה מותאמת אליו. כדברי חכמים שכאשר שם הבורא את האדם בגן עדן אמר לו 'ראה מעשי כמה נאים הם , וכל מה שבראתי לכבודך בראתי, תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי'.

ז.

כתבו חכמי ישראל שככל שאדם מתעלה כך הקשר שלו לכל הבריאה נעשה אצלו ברור ומוחש, ולא רק בצד התועלת של הבריאה אלא בצידה הפנימי בחיים הקיימים בכל היקום. הוא מתאחד עם החיים הללו ולכן ככל שמתעלה כל הבריאה כולה מתעלה עימו. ולעתיד לבא זו המדרגה תהיה בכל האדם ככתוב " כי אבני השדה בריתך וחיית השדה השלמה לך וידעת כי שלום אהלך" .

מאמר זה נכתב לזכרו ולעילוי נשמתו של היקר באדם גדי קופל ז"ל שהיה מותיקי ובוני הישוב מצפה יריחו. גדי היה רגיש לעצי הישוב בכל נפשו, וסיפורים רבים מהלכים בין השבילים על היותו רואה בעצים את האדם שבהם ועל הקשר המיוחד שהיה לו עמם.

החיטה לעתיד לבוא // הרב צדוק אליאס

אמרו חכמים על החטה לעתיד לבוא: עתידה חטה שתתמר כדקל ועולה בראש הרים, ושמה תאמר יש צער לקוצרה, תלמוד לומר "ירעש כלבונן פריו" (תהלים עב טז), הקב"ה מביא רוח מבית גזזיו, ומנשבה עליה ומשרה את סלתה, ואדם יוצא לשדה ומביא מלא פיסת ידו, וממנה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו (כתובות קיא ע"ב). בוודאי שדברים אלו אינם כפשוטם, אלא הם בבחינת "להבין משל ומליצה, דברי חכמים וחידותם" (משלי א ו), ויש לנו לפענח את ה"חידה" הזו.

בגמ' (ברכות לח ע"א) נחלקו חכמים בנוסח ברכת "המוציא" - ת"ר מה הוא אומר? "המוציא לחם מן הארץ". רבי נחמיה אומר "מוציא לחם מן הארץ". אמר רבא ב"מוציא" כולי עלמא לא פליגי דאפיק משמע, דכתיב "אל מוציאם ממצרים" (במדבר כג כב), כי פליגי ב"המוציא" רבנן סברי "המוציא" דאפיק משמע, דכתיב "המוציא לך מים מצור החלמיש" (דברים ח טו), ורבי נחמיה סבר "המוציא" דמפיק משמע, שנאמר "המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים" (שמות ו ז). מבואר שם בגמ', שלכו"ע נוסח הברכה צריך להיות הודאה על העבר, שהקב"ה הוציא לחם זה, ולכו"ע לשון "מוציא" משמע עבר, ואילו על לשון "המוציא" נחלקו בגמ', לדעת רבי נחמיה לשון זו משמעותה עתיד, ואילו לדעת חכמים משמעותה עבר, או עבר של עתיד, דהיינו לשון המבטאת עתיד לאחר שהוא כבר היה. למרות המחלוקת בלשון "המוציא", הגמ' שם פסקה שמברכים בלשון זו. מדוע העדיפה הגמ' לשון זו, ולא לשון "מוציא" שלכו"ע היא מתייחסת לעבר?

הרב ב"עין איה" (שם) באר שהברכה בלשון "מוציא", מתייחסת להודאה לה' מצד פעולותיו הנשגבות הערוכות בחכמה וצדק, ואילו הברכה בלשון "המוציא", מתייחסת למי שפועל את הפעולות הנשגבות מצד עצמו, ואע"פ שאין האדם מסוגל להבין במהות ה' יתברך, מ"מ מצד הבנת הלב הפנימית, יש לאדם קשר למקום נשגב זה, מכח הנשמה הקדושה שבקרבנו. והמשך הרב ובאר שלשון "המוציא", יש בה גם משמעות של העבר, שכן אין אדם מסוגל להתבונן במי שפועל (הקב"ה), אלא רק מתוך התבוננות על פעולתו בעבר, אולם ההתבוננות מתוך העבר היא השער להתחבר אל העתיד, שכולל את הנצחיות של התכלית הגנוזה בפעולות, והעתיד מתאחד עם העבר כאילו הוא כבר היה.

זכתה החטה לעמוד בראש שבעת המינים, בהיותה היסוד של מאכל האדם, "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלוקיך" (דברים ח ט). ברכת המזון מדאו' היא על הלחם לבדו, והיא מקפלת בתוכה את ההודאה והשבח לקב"ה, שהוא זן ומפרנס את הכל, לכך תקנו חכמים את ברכת "המוציא", בנוסח המבטא חיבור אל קדושת ה' הנשגבה והנעלמת - השייכת לעתיד, מתוך השער של העבר הידוע. דרך הברכה על החטה, אדם מגיע אל נותן החטה, ממש כמו הבציעה על הלחם במקום שנאפה תחילה (מה שלא נאמר על שאר מאפים ותבשילים). בנקודת חיבור זו של הלחם אל נותן הלחם, האדם מברך את ה'. שם מתגלה מקור הקדושה והמזון, השייכים לעולם העתיד לבוא. זו היא החטה העתידה להתעלות למימדים אדירים בראש הרים, ושמה תאמר שיהיה קשה לאדם לעלות אל הגובה הרוחני הזה, לא כן! כיון הקב"ה יוציא רוח של קדושה מבית גזזיו, שהיא תסייע לו להתחבר למקום נשגב זה, ובנקודה זו די בנגיעה קלה של פיסת יד, כדי להוריד משם את כל פרנסתו, ופרנסת אנשי ביתו.

אז ירנן הבן איש חי

אז ירנן עץ היערים
לפני אל אדיר אדירים
יעיר זמירות ושירים אשר שיר חֲדָשׁ
יתפאר אל חי צורנו ושמו יתקדש

ברוך אל שוכן ערבות
הבורא נפשות רבות
וכָּרָא אֵילָנוֹת טוֹבוֹת אֲשֶׁר שִׁיר חֲדָשׁ
יתפאר אל חי צורנו ושמו יתקדש

רם אל בשמי מעונים
ברוך מברך השנים
מַצְמִיחַ עֲנָבִים גַּפְנִים אֲשֶׁר שִׁיר חֲדָשׁ
יתפאר אל חי צורנו ושמו יתקדש

כְּבָדוֹ אֶל בְּאוֹרֵים הַגְּדִיל עֲנָפִים זִמְרִים
וכָּרָא זִיתִים וְתַמְרִים אֲשֶׁר שִׁיר חֲדָשׁ
יתפאר אל חי צורנו ושמו יתקדש

ויאמר תפילה על הפרנסה:

רבנו של עולם הזן את העולם כולו יהי רצון מלפניך שתזמין לי פרנסתי בלי שום טרחא ויגיעה כלל בכבוד ולא בבזוי בהתר ולא באסור בנחת ולא בצער מתחת ידך הרחבה והמלאה, ואל תצריכני לא לידי מתנת בשר ודם ולא לידי הלואתם. ותקיים בי מקרא שכתוב "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך"

"כי ה' אלוקיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים עינת ותהמת יצאים בבקעה ובהר: ארץ חטה ושערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש: ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה ארץ אשר אבניה ברזל ומהרריה תחצב נחשת:"

(דברים פרק ח, ז-ח).

יחזיק מאפה מחיטה של ארץ ישראל ויברך: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם בורא מיני מזונות

המאכל של ארץ ישראל מקדש בפנימיותו ואינו מגשם כי אם בחיצוניותו, אבל ממאכלי חוץ לארץ צריכים להיזהר ולפי רוב הציפיה לארץ ישראל מתעלה המאכל שבחוץ לארץ גם כן. יש הבדל בין המאכל של ארץ ישראל לבין המאכל של חוץ לארץ. המאכל של ארץ ישראל לעיני בשר הוא גשמי; הוא מגושם בחיצוניותו אבל הוא מקודש בפנימיותו. אבל ממאכלי חוץ לארץ צריכים להיזהר; מאכלי חוץ להם אמנם גשמיים, אך תקנה יש להם - ולפי רוב הציפיה לארץ ישראל מתעלה המאכל שבחוץ לארץ גם כן. יש מדרגות בקדושה. ככל שיהודים יש בהם יותר ציפיה לארץ ישראל, כך גם המאכל שהם אוכלים בחוץ לארץ מתעלה על ידי כך.

(אורות הקודש ח"ג, דרך הקודש, פרישות לב, עמ' רצה)

”וַתִּלְקֹט בַשָּׂדֶה, עַד-הָעֶרֶב; וַתַּחבֹּט אֶת אֲשֶׁר-לִקְטָהּ, וַיְהִי כְאִפְּהָ שְׁעָרִים”

(רות ב' י"ז)

עקר שבח ארץ-ישראל מה שהתורה משבחת אותה, שהיא ארץ זבת חלב ודבש, וכן בשבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ-ישראל, עקר הכונה ששם שופע שפע נעם העליון שהוא שרש כל הנעימות והמתיקות שמלוּבש בכל הטעמים שבעולם. וזה שרש נעימות ומתיקות הפרות של ארץ-ישראל, ושם זיקא יכולין להתקשר לנעם העליון על ידי הפרות הטובים שבה, על-ידי שנזכה לקדש אכילתם כראוי על-ידי המצות התלויות בארץ שכלם במיני מאכל. וזה בודאי שבח גדול ונוראה מאד, כי זה עיקר עבודת האדם כל ימי חיו לזכות לנעם העליון, לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו. ובשביל זה נתאווה משה כל-כך לארץ-ישראל, כי זה עיקר תשוקת כל הצדיקים לחזות בנעם ה'.

(רבי נחמן מברסלב, הלכות ברכת הפירות, הלכה ז, אות ג)

מקצות כל הארץ א. סמיטיצקי

ממרום הגליל, מדן ועד באר-שבע
יוריק ויפרח כל גיא וכל גבע
עצי כל פירות, ופרחים וזרעים -
תהיה אז ארצנו כגן אלוהים.

אומנם כן יודע כל איש בלבבו,
יבוא עוד היום, הוא יבוא, הוא יבוא!

הגפן תיתן לברכה את יינה,
תשטח כמרבד את צלה תאנה.
במקום יעלה רק שמיר שם ושית
יבשילו, יטיפו שמנים יערות עצי זית

אומנם כן יודע כל איש בלבבו,
יבוא עוד היום, הוא יבוא, הוא יבוא!

יאכל ויאמר תפילה על הגאולה:

יהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו, שכשם שזכו אבותינו להקריב לפניך קרבנות בבית המקדש כך נזכה גם אנו להקריב לפניך את קרבן העומר שהיה עשוי שעורים. ונזכה להיות חלק מבוני המקדש ונעשה נחת רוח אליך.

לט"ו בשבט התש"פ- שעורה // הרב צביאלי

אם היו מבקשים מאיתנו "לוותר" על אחד משבעת המינים, על מי היינו מוותרים? נראה שרובנו היינו אומרים - שעורה. כי כאשר מתבוננים במבט ראשון, על שבעת המינים - נדמה שהשעורה היא הפחותה שבמינים.

מחיטה עושים לחם, שהוא עיקר מזונו של האדם, ויש לו ברכה מיוחדת. גם שאר המינים, יש להם חשיבות בכך שהם פירות מתוקים, ומכינים מהם מוצרים משמעותיים כמו יין ושמן. אבל שעורה - מה אפשר לעשות איתה? אפשרות ראשונה להכין שכה, בירה - שהוא משקה פחות משובח מין. אפשרות שניה היא להאכיל לבהמה, שבוודאי זה לא כל כך חשוב כמו מאכל אדם. אם כן, במה זכתה השעורה להיחשב בשבעת המינים שנשתבחה בהן ארץ ישראל?

נוסף, שכל המינים חוץ מהשעורה קשורים לחג שבועות. שהרי בשבועות אנו מקריבים את שתי הלחם, שמגיע מחיטה, ומתחילים להביא ביכורים מפירות האילן, אך השעורה - אין לה קשר ישיר לחג השבועות. מדוע השעורה יוצאת דופן?

התשובה היא שלפני חג השבועות, כהכנה למתן תורה, אנו מקריבים את קרבן העומר וסופרים את ספירת העומר. קרבן העומר מקורו בשעורה. מה מבטא קרבן העומר? הזוהר הקדוש (אמור צ"ו ע"ב) אומר שהקב"ה הוריד לנו מן השמים, ואנו, עם ישראל מקריבים, מרימים ומניפים את העומר. במן - הקב"ה מפרנס, זן, מאכיל אותנו, ומשפיע עלינו את המן מן השמים, מלמעלה למטה. ואיך עם ישראל מגיב לטוב האלוקי שמגיע אלינו? עם ישראל מניף את קרבן העומה מלמטה למעלה. כביכול עם ישראל אומר לקב"ה: אתה דואג למחסורנו ומשפיע עלינו כל טוב שמתבטא במן, ואנו נקריב קרבן משעורים, שהוא מאכל בהמה, להביע את נאמנותנו המוחלטת אליך ית', כמו הבהמה שאין לה חכמה ודעת לשנות מהטבעיות הנאמנה שלה. ההכנה וההקדמה הטובה ביותר לשבועות ומתן תורה על כל מעלותיה, היא להביע את נאמנותנו הטבעית והיסודית, על ידי קרבן העומר - שמקורו בשעורה. אחרי שמגיעה הנאמנות של השעורה, ועל גביה - ילבלבו ויבכירו כל פירות האילן בשבועות.

לפי דברי הזוה"ק, השעורה היא ביטוי לנאמנות המוחלטת של עם ישראל לרבש"ע. ייתכן שמסיבה זו, יום הקרבת העומר (ט"ז בניסן) הוא היום שבו פסק המן לרדת. יום ט"ז בניסן הוא היום שבו השפע האלוקי נפגש ומתחבר, עם הנאמנות שלנו אליו ית'. אם כן, למדנו שהשעורה מבטאת את הנאמנות המוחלטת של עם ישראל כולו לקב"ה, כמו בקרבן העומה, קרבן ציבור.

גפן // הרב אליה חיון

הפרי הארץ ישראלי המורכב ביותר הינו הגפן. אחד משבעת המינים שנשתבחה בו ארצינו.

אחד המאפיינים המיוחדים של הגפן משאר הפירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל הוא שמוציאים ממנו משהו מעבר למה שעומד בבסיסו, הפרי היה משמש בבסיסו להנאת המאכל וניתן להוציא ממנו חומר אחר שיש בו משהו מעבר להנאת האכילה הבסיסית, וזהו היין החשוב שמכבדים בו אלוקים ואנשים, וכן אם מדויקים בשתייתו יכולים אנו להגיע למעבר מהמציאות האנושית הכבולה.

בגפן ישנם שני שימושים: א. אכילה ב. שתיה(יין).

השימוש המובחר ביותר הוא דווקא שתיית היין ולא אכילת הענב, שהרי יין הוא המשקה החשוב ביותר עד שקובע ברכה מיוחדת לעצמו. וכן רואים במציאות שבארץ ישנם 80.000 דונם של כרמים ומתוכם 55.000 לענבי יין ורק 25.000 מהם לענבי מאכל. ולכן נתמקד בפרי זה דווקא בשתיית היין.

ובשתיית היין אנו מוצאים קוטביות, ניתן להגיע גם לשמחה גדולה כנאמר בתהילים "ויין ישמח לבב אנוש" היין בעצם שתייתו בתור משקה חשוב והשפעתו על האדם יכולה לגרום לשמחה והיין גם יכול לגרום לשחרור האדם, יכול הוא לתת לפנימיות האדם לפרוץ כנאמר נכנס יין יצא סוד. שהרי בחווית המציאות היום יומית נשמתינו כלואה בתוך הגופניות של גופינו, שהגוף הרי הוא כלי לנשמה אך כאשר אנו יוצרים חיבור לא נכון בין הגוף לנשמה יש מצב בו הגוף מעיב על הנשמה התחושות, הרגשות, ההירהורים והמחשבות יכול שילכו אחר הגוף לבד. בעצם התודעה שלנו נמצאת הולכת סביב הגוף בלבד תחושותיו הרגשותיו היהוריו ומחשבותיו.

הכלי שיכול לעזור לנו לעשות הפרד ולשחרר את הנשמה מכבליה זהו היין. היין נותן תחושה של שחרור של שמחה, כי אנו נפרדים מעט מתודעת החיבור המוטעית שלנו בין הגופניות לנשמה. שכאשר האדם שותה יין תודעת גופו מיטשטשת קמעא, מה שנותן לנשמה להיות יותר דומיננטית. לא מהגוף אנו מתנתקים אלא מהגופניות [מהתודעה שהכל נסוב סביב גופינו ושהגוף הוא המרכז]. כי עם קודש אנו ונשמתינו יכולה היא לשרות בגופינו ממש כי גופות קודש לנו, אז כאשר אדם לא פועל את השחרור מהגופניות לבד אלא גם מהגוף אזי הגוף נשאר מוטל לבד ללא נשמה שמפכה ומקדשת אותו והינו נופל לתאוות וסבך החטאים וזהו הקונוטציות השליליות שמוציאים אנו בחז"ל על היין כמאמר הגמ' "כל הרואה סוטה בקלקולה זייר עצמו מן היין"(סוטה ב.) שייך מביא לידי קלות ראש וחטא.

שהיין כלי עדין הוא ביותר יכול הוא אם משתמשים בו בצורה טובה ונכונה לקחת אותך לגובהי מרומים לבחינות עליונות של סוד אבל יכול הוא גם אם לא משתמשים בו בעדינות הראויה לו ניתן לקבל את ההפך במקום שמחה עצב ומרורים.

וזהו הפלא של הפרי הזה שיכול הוא לשמש גם לטוב וגם לרע, וההבדל הוא דק אופן וכוונת השימוש בו. ואולי זהו משמעות דברי חז"ל שאמרו שעץ הדעת טוב ורע גפן היה.

**יום זה מפינו
ר' משה חלואה**

יום זה מפינו אל ישבת
אפְּחָהּ בו שירים ורְנֹת
גָדֹל הוא לְנו יום ט"ו בְּשֶׁבֶט
ראש השנה לאילנות
מפרות הארץ אִבְחָרָה
לְבָרֶךְ עֲלֵיהֶם בְּמוֹרָא
לְהַצִּילֵם הָאֵל מִצָּרָה
וְגַם מִכָּל מִינֵי פְרָעוֹת
שֶׁבַע הוּד אֶת הָעוֹלָם כְּלוּ
מִטּוֹבָךְ תִּמְלֵא גְבוּלוֹ
יִשְׁבְּעוּ עַנְוִים וַיֹּאכְלוּ מִגְדִים
וּפְרֵי מַעֲדוֹת
הַשָּׁנָה הַזֹּאת חֵישׁ תַּעֲטֹר
אֶכֶל וְשֶׁבַע וְהוֹתֵר
וּבְצֵל כִּנְפֵךְ אֶסְתֵר
אֲשֶׁר לִמְנוּחֹת שְׁאֲנֹת
חֲטִים וְשַׁעֲוִים
גַּם גְּפִיִּים תֹּאנִים זֵיתִים וְרִמּוֹנִים
יְהִיו דְּשֻׁנִים רַעֲנָנִים
וּמְכַל טוֹב יְהִיו מִבְּנוֹת

דע לך שישראל משום שניסו כמה נסיונות להקב"ה, נתחייבו שלא להכנס לארץ, אלא שברב רחמיו וחסדיו, הכניס הקב"ה בליבם, שיבקשו לשלח אנשים לתור את הארץ. ואלו היו זוכים באותה השליחות כראוי, היה מכניסם לארץ בזכות אותה השתוקקות והשתדלות. ואמר להם משה שיסתכלו "השמנה היא" וגו' משום שידע שוודאי היא שמנה וטובה ויש בה עץ, ורמז להם שיספרו בשבחה, כדי שיכספו להכנס אליה, ועל ידי כך יזכו. ("מגיד מישירים" פרשת "שלח לך", מתורגם)

"ביום ההוא נאם יהוה צבאות תקראו איש לרעהו אל תחת גפן ואל תחת תאנה".

(זכריה ג' י')

על היין יברך: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם בורא פרי הגפן
על הענבים יברך: ברוך את ה' אלוקינו מלך העולם בורא פרי העץ

תפילה למי שעדיין אינו נשוי:

ריבונו של עולם אב הרחמן זכני יתברך שמך: שאמצא את בת זוגתי, משורש נשמתך, ויהי רצון שהזיווג יעלה יפה ובהצלחה גדולה, וגם חס ושלום אם איני ראוי לפניך יתברך, בא אני לפניך בהכנעה, ובבקשה גדולה, בזכות רבי יונתן בן עוזיאל שתזמן לי את בת זוגתי.

למי שנשוי:

ריבונו של עולם זכני יתברך שמך לשלום בית אמתי, שתהיה בנינו אהבה ואחוזה ונשמה אחד בשני לאורך ימים ושנים. ואזכה לראות בשמחת בניי ובנותיי, שכולם יתחנתו ויקימו בית קדוש ונאמן בישראל, וזיווגם יעלה יפה ומוצלח.

**"אשתך כגפן פריה בירכתי ביתך
בניך כשתילי זיתים סביב לשלחנך"**
(תהילים קכ"ח ג')

**"ורבתה בהם (בפירות ארץ ישראל)
חיות הקדושה חיות הרחובות. ממילא
האוכל אותם ונהנה מניצוצי הקדושה
שבהם הרי ניתוסף בו על ידי זה אור
הקדושה חיות אור פני מלך עליון עד
שנפשו מיתאוה וחומדת מעצמה לברך
את ה' ולעבדו. כי יונק מסטרא דקדושה
מקום שליטת קודשא בריך הוא כביכול
בעצמו" (באר מים חיים דברים ח')**

**תפילה
לאה גולדברג**

לְמַדְנִי אֱלֹהִי בְרַךְ וְהַתְּפַלֵּל
עַל סוּד עֵלָה קָמַל, עַל נִגְה פְּרִי בְשֵׁל,
עַל הַחֲרוֹת הַזֹּאת: לְרֵאוֹת, לְחוּשׁ, לְנֶשֶׁם,
לְדַעַת, לְיַחַל, לְהַכְשֵׁל.

לְמַד אֶת שְׁפִתוֹתַי בְּרִכָּה וְשִׁיר הַלֵּל
בְּהַתְחַדֵּשׁ זְמַנְךָ עִם בְּקָר וְעִם לַיִל,
לְבַל יִהְיֶה יוֹמֵי הַיּוֹם כְּתַמוּל שְׁלֵשׁוֹם.
לְבַל יִהְיֶה עָלַי יוֹמֵי הַרְגֵל

יאכל ויאמר תפילה על העקרות:

אבינו אב הרחמן, שמע תפילתנו ותאזין
שעותנו, שיהיו כל העקרות נפקדות
חיש קל מהרה, וילדו ברחמך בני
חיים וקיימים. ויתרבו עמך בני ישראל
כחול הים אשר לא ימד ולא יספר. וכשם
שגברו רחמך על אבינו הראשון, אחד
היה אברהם אבינו ושרה אמנו אשר
זכרתם לטובה, ותפקדם לעת זקנתם
ונתת להם את יצחק, והבטחת להרבות
זרעו ככוכבי השמיים. כן יהמו נא
רחמך על כל עקרות עמך בית ישראל,
אשר עיניהם תלויות אליך, לבד שתתן
להם זרע של קיימא לעבודתך ויראתך.
רחם עליהם למענך, ופקדם לטובה.
ומלא משאלותם ברחמים, ותעתר להם
ותשמע תפילתם ותתן להם הריון חיש
מהרה, ויזכו להוליד זרע של קיימא
וישמחו אביהם ואמם בהם, ויזכו לגדלם
לתורה, חופה ומעשים טובים לאורך
ימים ושנים טובות. אמן."

"ארץ זית שמן" // הרב אליסף יעקבסון

"ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלת נר תמיד".

הפסוק של שבעת המינים ממקד את הצורך העיקרי בזית- השמן המופק ממנו. ההקשר הראשון שעולה לראש האדם בחושבו על הזית הינו של אור וחום, אור צלול ובהיר שכל רצונו הוא רק לעלות מעלה בעזרת הפתילה וחום נעים של אש המופקת מאותו השמן. אותו אור וחום אגור לא רק בשמן המופק מהזית אלא אף בפרי עצמו, כידוע מאיסור ההטמנה בגפת- פסולת הזית "מפני שמוסיף הבל".

חז"ל השתמשו בזית להלכות רבות: "ארץ זית שמן- ארץ שרוב שיעוריה כזיתים" (ברכות מא:), כאילו אומרים שרצונם הוא כי גם החובש את ספסלי בית המדרש ייפגש פעמים רבות עם הזית, עם האור והחום האצור בו, ויידרש להוריד אור וחום זה למציאות, להלכה, לגדרים. בכך גרמו חז"ל לזית להמשיך להאיר ולחמם את העולם גם כשאור המנורה כבה.

האור הזה דורש ממנו לנצל אותו. בזכרוני עולה אותו עץ זית ענק בשעלבים (עד היום נראה לי שזה הזית הגבוה ביותר בארץ) שאף אחד לא חשב למסוק ולהפיק ממנו שמן. כשהוא נשר על הרצפה והשאיר כתמי שמן ברדיוס גדול, היה ניתן להרגיש איך כביכול הוא בוכה על חוסר הניצול שלו, על האור הגדול שהיה ניתן להפיק ממנו וכעת הוא מתבזבז על הרצפה.

"זית רענן יפה פרי תאר קרא יקוק שמך" (ירמיהו, יא, טז).

במעבר לאדם, הזית אומר לכל אחד מאיתנו- יש בך אור וחום גדולים מאוד, תנצל אותם! וברגעים של שבר תדע שתמיד ביכולתך להפיק אור וחום.

צדיק כְּתָמָר יִפְרַח כְּאַרְז בְּלִבְנוֹן יִשְׁגָה

(תהילים צב ג)

שוכנת בשדה רבי שלמה אבן גבירול

שוכנת בשדה עם אהלי כושן
עמדי לראש כרמל צפי להר בשן

לגן אשר נחמס פלה שאי עינך
וראי ערוגתך כי נמלאה שושן

מה לך יפה עין כי תעזוב גני
לרעות בגן יקשן תחת עצי דישן

הכה רדה לגן תאכל מגדים שם
ובחיק יפת עין תשכב וגם תישן.

יאכלו הפרי ויתפללו על על תלמידי חכמים וצדיקים:

הבוחר במשה עבדו ובנבאי האמת והצדק יהי רצון מלפניך לשלוח לנו מנהיג אמיתי רועה נאמן, שיהיה לו כח לקרבנו אליך באמת. את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח. ויהי ר' מלפניך שתמשיך עלינו ותשפיע עלינו אמונה וקדושה בזכות הצדיקים מעמך ישראל. ועשה למענך ולמען כל הצדיקים שהיו בכל דור ודור עד עתה, אכי"ה.

ואף על גב דאמרינן 'וכי משה לאכול מפריה ולשבוע מטובה היה צריך', אנו ודאי צריכין להם, כי פירות ארץ ישראל מוסיפים כח וחכמה, כמו שאמרו באורא דמחכים, ולא על חנם האריך התלמוד להזכיר אכילה מופלגת דר' יוחנן ותלמידיו כי אכלו פירות גינוסר, שנראת באמת גוזמא, אבל ח"ו שכווננו לספר בגנותם, אלא בשבחם ובשבח א"י נתכווננו. ולהודיענו שפירותיה נותנים חיים לעם עליה, ומוסיפים כח וגבורת ההשכלה, לפיכך היו מרבים לאכול מהם..."

(מור וקציעה אורח חיים סימן ר"ח)

סגולות התמר ועיר התמרים // הרב חיים גרינשפן

נצטיין פרי התמר בכך שמזין הוא כמו פת (ברכות יב, בירך ברכת במזון על תמר יצא ונתיחד בזה משאר שבעת המינים [מ"ב ר"ח ע"ז]), ברוב מתיקותו (ברכות נו). ובכלל "התמרים יפים לגוף כל כך" שמשביעות, מחממות ונותנות כח (גיטין ע. וברש"י שם).

מציין הוא עץ התמר בגובהו ("מידלי עסקך כדקלא", ברכות נו). בחוסנו ("מתמיד בקיומו", מאירי תהילים צ, ג), בזקיפותו וישרותו ("זאת קומתך דמתה לתמר" שיה"ש ז, ח ובמפרשים שם).

מיוחד התמר שבכל חלק מחלקי האילן יש שימוש, ולא עוד אלא שמהם נוטלים למצוות: "תמרה זו אין בה פסולת: תמרים - לאכילה, לולבים - להלל, חריות - לסיכוך, סיבים - לחבלים, סנסנים - לכברה, קורות - לבנין" (ב"ר מא, א). והלולב כנשק הוא בידם של ישראל ובו מנצחים (עין ויק"ר ל, ב על פי הערוך).

צדיקים נמשלו כתמר - "צדיק כתמר יפרח" - שעושים פירות כתמר (תענית כה); ישראל נמשלו כתמר - "זאת קומתך דמתה לתמר" (שה"ש ז, ח). "מה תמר זה שאין לו לב אחד אף ישראל אין להם אלא לב אחד לאביהם שבשמים" (סוכה מה); אף שכינה נמשלה כתמר - "אמרתי אעלה בתמר" (שה"ש ז, ט) - בזכות שכינה הנמשלת כתמר (מיוחס לרמב"ן שם).

התמר מלווה את עם ישראל החל מכניסתם לארץ ישראל - בכיבוש הראשון- יריחו עיר התמרים. דרך ירידתם לבבל - "לפיכך הגלה אותם לבבל... כדי שיאכלו תמרים (יש בבבל הרבה [רש"י]) ויעסקו בתורה..." (פסחים פז); ולא עוד אלא שבפסוקי הנחמה שברמייהו (כט, י - טו) "לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם", כשהנביא מציין את מחשבות ה' על עם ישראל בגלות בבל: "... המחשבות אשר אני חושב עליכם... מחשבות שלום.. לתת לכם אחרית ותקווה" דורשת הגמרא (תענית כט); - "אלו דקלים" ופירש רש"י "להתפרנס מהן שיש מהן בבבל הרבה".

וכן לעתיד לבוא: "ויעל משה.. ויראהו ה' [= האיר עיניו מאור שבעת הימים הגנוז לצדיקים(אוה"ח)] את כל הארץ.. ואת הככר [הראו שלמה יוצק כלי בית המקדש בככר הירדן (רש"י)] בקעת ירחו עיר התמרים" - "מלמד שהראהו ארץ ישראל מיושבת בשלוחה, והראהו מציקין המחזיקין בה.. והראהו גוג וכל המונו שעתידין ליפול בבקעת יריחו (ספרי) (דברים ל"ד א'-ג').

יהי רצון שנשוב בשלמות לעיר התמרים ועוד ישמע קול השער הכרוז החליל והשיר (תמיד ג, ח). במהרה בימינו אמן.

”הַתָּאנָה חֲנֻטָּה פְּגִיָּה וְהַגָּפְנִים
סְמָדָר נִתְּנוּ רִיחַ קוֹמִי לְכִי [לָךְ]
רְעִיתִי יִפְתִּי וְלִכִּי לָךְ”

(שיר השירים ב' ג')

מעשה ברבי יונתן בן אלעזר, שהיה יושב תחת תאנה אחת בימות הקיץ והייתה התאנה מלאה תאנים יפות. יצא הטל והיו אותם התאנים שואבות דבש ומורידין, והיה הרוח מגבלו בעפה ובא עז אחת והייתה מנספת חלב לתוך הדבש ונתערב החלב והדבש. קרא לתלמידיו אמר להם: בואו ראו מעין דוגמא של עולם הבא.

(מדרש תנחומא פרשת תצווה י"ג)

שירת העשבים רבי נחמן מברסלב

דע לך שכל רועה ורועה
יש לו ניגון מיוחד משלו.
דע לך שכל עשב ועשב
יש לו שירה מיוחדת משלו,
ומשירת העשבים
נעשה ניגון
של רועה.

כמה יפה, כמה יפה ונאה
כששומעים השירה שלהם.
טוב מאוד להתפלל ביניהם,
ובשמחה לעבוד את השם,
ומשירת העשבים
מתמלא הלב
ומשתוקק.
וכשהלב מן השירה מתמלא,
ומשתוקק אל ארץ ישראל,
אור גדול אזי נמשך והולך,
מקדושתה של הארץ עליו,
ומשירת העשבים
נעשה ניגון
של הלב.

יאכלו הפרי ויתפללו תפילה על לימוד תורה:

יהי רצון שאלמד את תורתך הקדושה ביראה, באהבה ובשמחה גדולה. ותשמח בתורתך. ואזכה ללמוד על מנת ללמד ולקיים. ועל ידי הלימוד אתקן מידותי ומעשי. ושתשרה שכינתך בתוכי ותגלה כבוד מלכותך עלינו מהרה. בישראל, וזיווגם יעלה יפה ומוצלח.

תאנה // הרב יובל אהרוני

התאנה היא בת-הזוג של הגפן, כמצוי בכמה מקומות בתנ"ך - "איש תחת גפנו ותחת תאנתו", "ביום ההוא תקראו איש לרעהו אל תחת הגפן ואל תחת התאנה" ועוד.

דווקא דרך זוגיות זו ניתן לעמוד על ההבדלים ביניהם.

הגפן מבטאת את הכלליות. דבר זה מתבטא בצורת הגידול: הענבים גדלים יחד באשכול - בצורה קיבוצית. מלבד דרך הגידול, על ידי השם ניכר כי מעלת הכלל גדולה ממעלת הפרט. אוסף גרגירי הענבים אינם נקראים 'ענבים', אלא זוכים לשם חדש: גפן. באותו אופן - מטע גפנים זוכה אף הוא לשם חדש: כרם. תופעה זו אינה קיימת בשאר הפירות. כמו כן היין ראוי לברכת 'הטוב והמטיב', שהיא ברכה הנאמרת בדרך כלל כאשר שותים יין בחברת אנשים, וכל אחד שמח בטובת חברו.

אולם התאנה - תכונתה פרטית, כדברי הכתוב: "נוצר תאנה - יאכל פריה". אי אפשר להגיע בפעם אחת ולארות את כל התאנים בעץ, מאחר ולכל תאנה קצב גידול שונה, ויש להמתין ולארות כל תאנה בנפרד.

כאשר עם ישראל נמצא במצבו המעולה - הם נמשלים לכרם (ישעיה פרק ה), שהעיקר בו טובת הכלל. אולם בירידתם נמשלו לתאנה (ירמיה כד) - מכיוון שבמצב זה כל אחד חי סביב עצמו. בנוסף תאנה מזכירה גם לשון צער: "וירב בבת יהודה תאניה ואניה", "תאנתה מי ישיבנה" ועוד.

אולם, בשבחה של ארץ ישראל - יש מקום הן לכלל והן לפרט. שמחת הכלל וההשקעה בו אינם דוחקים את הצלחת היחיד, פיתוחו צמיחתו ושמחתו, אך בתנאי שכל אלו באים על גבי טובת הכלל. על כן בתיאור הפסוקים הגפן קודמת לתאנה: "וישב ישראל איש תחת גפנו ותחת תאנתו".

[רעיון זה שמעתי מהרב דוד חי הכהן שליט"א, כפי שהביאו בשם הרב צבי-יהודה קוק זצ"ל]

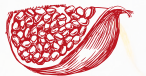

"כפלה הרמון רקתך מבעד לצמתך"
(שיר השירים פרק ו פסוק ז)

"כי האדם עץ השדה" - רק שהוא אילן הפוך. כי העץ - שורשו למטה תקוע בארץ ואילו האדם - שורשו הוא הראש למעלה, והידיים הם ענפי האילן, והרגלים הם ענפים על ענפים, גופו - עיקר האילן. ולמה הוא אילן הפוך? כי העץ שורשו למטה, מפני כי חיותו מן האדמה ולשם פונה שורשו לקבל חיותו מן האדמה. והאדם - חיות נשמתו מן השמים...

(חדושי אגדות ח"ב עמ' קיט)

עת דודים כלה ר' חיים בן סהל

עת דודים כלה בואי לגני
פְרַחַה הַגִּפֶן הַנֶּץ רִמּוֹנִי

חֶלֶף הַגֶּשֶׁם הִסְתּוּ עֵבֶר
קוֹמִי רַעֲיִתִי הַחֹשֶׁק גָּבֵר
נִצָּא הַשָּׂדֶה נִלְיָן בַּמִּדְבָּר
שֵׁם אֶתֵּן דּוּדֵי לֶךְ מִחֲמַד עֵינַי

יִפִּית וְנַעֲמַת כְּשֶׁלֶג שֶׁנָּךְ
דָּבַשׁ וְחֵלֶב תַּחַת לְשׁוֹנֶךָ
צֵאִי נָא וְרֵאִי בְעַקְבֵי צֵאנֶךָ
שֵׁם אֶקְרִיב קִרְבָּן נִסְכְּחֵי יַיִנִי

יְרַדְתִּי חֲבֵרָה לְרַעוּת בְּגָנִים.
לְרֵאוֹת אֶת יַפְנֶךָ עֵינַיךָ יוֹנִים.
שִׁפְתוֹתֶיךָ כִּלְהָ כְמוֹ חוּט שָׁנִים.
בְּתוֹךְ עֵיר צִיּוֹן קוֹמִי רַנְנִי

מִיָּם רַבִּים לֹא יוֹכְלוּ לְכַבּוֹת.
אֶת אֶהְבֶּתְךָ לִילָה לֹא תִשָּׁבֵת.
מִיָּוִם נְדוּדֶךָ נִשְׁאַתִּי רַבּוֹת.
אִם אֶשְׁכַּחְךָ תִּשְׁכַּח יַמִּינִי

יאכלו הפרי ויתפלל תפילה על אהבת ישראל:

אדרבה, תן בליבנו שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם, ושנדבר כל אחד את חבריו בדרך הישר והרצוי לפניך, ואל יעלה בליבנו שום שנאה מאחד על חבריו חלילה

(רבי אלימלך מליז'נסק)

תוכו אכל וקליפתו זרק // הרב יוסף מימון

ראש השנה לאילנות. הזדמנות לחשבון נפש, דרך התבוננות בטבעות של האילנות.

במבט ראשוני, אנו נוטים לזלזל בקליפות. נדמה לנו, שהם מאיימים על צמיחה ופריחה, על לבלוב וחנטה. קביעה זו, מניעה אותנו להשליך את הקליפה, ולעיתים גם חלקים מהפרי עימה.

אולם, מעולמם של האילנות, נובט לו מסר מרענן: קליפה = שומר לפרי (ברכות לו:!) - גם לקליפה יש תפקיד, רגע לפני שאתה משליך אותה, תן דעתך עליה.

נתבונן במשא ומתן בין הקב"ה לאברהם אבינו, בפרשיית הפיכת סדום (בראשית יח). שתי הנחות יסוד היו ברורות ומוסכמות:

(א) מידת הצדק האלוקי, לא תספה צדיק עם רשע - לא תשליך את ה"פרי" עם ה"קליפה"; ואכן בפועל נשלח מלאך לחלץ את לוט מתוך ההפיכה.

(ב) יש מצבים, שבהם הצדיקים רבים וממילא יש מקום להשאיר גם את הרשעים - לפני שתשליך את ה"קליפה", תתבונן על המכלול, ייתכן ויש מקום להניח את ה"קליפה" במקומה; ואכן התבוננות זו מהווה את נושא הדו שיח בין הקב"ה לאברהם.

בעולם הנפש, הדרכות אלו עומדות לנגד עינינו בשעת חשבון נפש, כאשר אנו נפגשים עם חסרונות:

(א) שים לב שהמפגש עם החסרונות לא יעורר אותך לתגובה שתפגע גם ביתרונות, באור ובטוב שברך.

'כשעוסקים בתשובה, צריכים להגדיר ביותר את מהותם של הטוב והרע, כדי שהחרטה וזעזוע הרצון מחיוב לשלילה, יפלו רק על הרע ולא על הטוב..' (אורות התשובה ט, ה).

(ב) אל תשליך את החסרונות, לפני שאתה מתבונן בתפקיד שלהם, ייתכן והוא עדיין נצרך.

(שאלות לדוגמא: מה אני מרוויח מהחיסרון הזה? לאור הריחוק האם הגיע הזמן להיפטר מהחיסרון, או שהיתרון שבו גובר? האם וכיצד אפשר להשיג את הריחוק הזה בדרך חיובית וטובה?).

'יש לעיין בדרכי בני אדם, כשרוצים להוכיח איזה איש להסירו מדרכו, אולי זה הדרך לפי ענינו טובה היא, אף על פי שיש בה חסרונות, אבל בחסרונותיה מגינות עליו בעד חסרונות יותר עצומות..' (מידות הראיה תוכחה).

תפוח

תפילה לזכות לאהבת ה':

יהי רצון מלפניך, ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו, שתתנני לאהבה, לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי, ותגמלני חסדים טובים.

ואזכה לקיים בשלמות מצוות "ואהבת את ה' אלוהיך", שיהיה שם שמים מתאהב על ידי.

ואהיה אהוב למעלה ונחמד למטה, ואמצא חן ושכל טוב בעיני אלוהים ואדם.

אגוז

תפילה לשבר הקליפות:

יהי רצון מלפניך אל רחום וחנון שתעזרני לשבר כל הקליפות, שהן התאוות, הדמיונות, המניעות והבלבולים שמתגברים בכל פעם כשהאדם רוצה לעלות מזרחה לדרגה.

אנא ה', מלא רחמים, הושיעני ועזרני וסייעני וחזקני ואמצני, ותן לי כח ועצה וגבורה, וחכמה ושכל דקדושה. וזכני לשברם ולבטלם.

חרוב

תפילה על הסתפקות במועט:

יהי רצון מלפניך, שתזכני ברחמיך הרבים למידת ההסתפקות, שאזכה להיות מסתפק במועט מהעולם הזה. ואשתמש בעולם הזה בקדושה ובטהרה גדולה לשמן ולזכרך לבד, וארבה בצדקה.

לחם לבדו

הרב שבתי סבתו - משירי אהודנו

לחם לבדו, אגול הלוט אשאל איך
אגל זך של מן, חלון, נשקף שמך לבדך
רסיסי חיים נוצצים, בין ידי
רוח פיק, שפתיך, א-ל שדי
שתול באדמה, גנוז לעת תקוה
נוצץ בשדה חטה, היי צוה

אוצרך חנם, מאויי כל חי מלא
מלפנו מן הארץ, ומעוף, אלם ידאה
רוח יצרתיו אף עשיתיו מידי
תבקשנו, אערבנו, אנכי
ידיך פתוחות, בחסד שוחקות
עינינו שואלות, דורי דורות

ארץ שעורה, וגפן ורימון ודבש
פקודי תורה, חותם ברית, צוה, זר לא יגש
ארץ החיים, הברוכה, מראשית
משמים, עיניו בה, עד אחרית
מקדש וממלכה, מקדם נסוכה
מופת בהיכלה, קדושתה

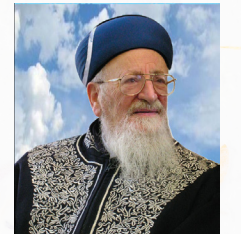
פירות ארץ ישראל

פירות ארץ ישראל

מכיוון שבפירות הארץ הזאת יש קדושת השכינה - כל האוכל אותם מוליד בנפשו קדושה. "והנה שבח ארץ ישראל 'בית חלב ודבש', אם שהוא כפשוטו בלי ספק, מכל מקום זה התואר מורה עוד קדושת הארץ ופירותיו, כי הם המולידים קדושה בנפש האוכל אותם ומוסיף אהבה ודבקות בה'. כי התורה הברורה בלי סיג ופסולת נקרא 'דבש וְחֶלֶב תַּחַת לְשׁוֹנֶיךָ', כמו הדבש שמוציאים מקליפת התמרה והחלב מוצא מקליפת הנחל שעליה. כן פירות א"י. ורמז לדבר 'זֶבֶת חֶלֶב וְדָבֶשׁ' סופי התיבות שבת, כי בכל מאכליה קדושה כמו סעודת שבת, על דרך שאמרו על הלל כל ימיו אכל לכבוד שבת" (חתם סופר חולין עו ע"א)

פירות ארץ ישראל // הרב מרדכי אליהו זצ"ל

איזה הכשר יש לזיתנים הללו? אמרנו לו: כל החנות היא בהכשר בד"ץ ידוע. גם הזיתים הללו. הרב לא ענה, אבל לא אכל מהזיתים השחורים המיובשים הללו.

מיד אחר כך הלכנו לחנות כדי לבדוק את ההכשרים השונים, וראיתי שלכל מה שהבאנו לרב היה הכשר טוב, וגם לזיתים השחורים המיובשים היה הכשר טוב של בד"ץ ידוע. אבל בניגוד לכל שאר החמוצים, הזיתים השחורים היבשים היו ייבוא, וכל שאר החמוצים היה מגידוליה של ארץ-ישראל.

מי שהכיר את אהבתו של הרב אליהו לארץ-ישראל ולפירותיה - לא יתקשה להבין את "רוח הקודש" הזאת. כי כבר אמרו חז"ל כי בדרך שאדם רוצה לילך - בה מוליכין אותו.

סיפר רענן כהן, לשעבר עוזר הרב זצ"ל: היה זה בתקופה שהרב זצ"ל היה מאושפז בבית החולים "שערי צדק" בירושלים. הייתי במשמרת אצל הרב, וחלק מהתפקיד שלי היה לנסות לגרום לרב לאכול כדי שיתחזק.

יום אחד שאלתי את הרב מה הוא רוצה לאכול, והוא אמר: חמוצים. הייתה לי בתקופה היא חנות של חמוצים, התקשרתי לעובד שהיה לי בחנות והוא הזדרז לארגן בקופסאות מבחר מכל סוגי החמוצים שהיו בחנות והביאם לבית החולים. הרב הסתכל על המבחר הגדול, הצביע על זיתים שחורים מיובשים ושאל:

תפילת סיום הסדר

בסיום הסדר יאמר תפילה זו:

יהי רצון שקדושת פירות ארץ ישראל אלו שאכלתי וקדושת יום ראש השנה לאילן ישפיעו בי ובעולם שפע קדושה וטהרה, שפע פרנסה וכלכלה, שפע בריאות ושמחה ושנוחה על ידם להדבק בקדושתה של ארץ ישראל

וקיים לנו את הדבר אשר הבטחת על ידי משה נביאך:

וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַנָּה הָאָרֶץ יְבוּלָה וְעַץ הַשָּׁדָה יִתֵּן פְּרִיֹו וְהַשִּׁיג לָכֶם דִּישׁ אֶת בְּצִיר וּבְצִיר יִשְׁיג אֶת זֶרַע וְאָכַלְתֶּם לְחֶמְכֶם לְשִׁבְעֵי ויִשְׁבַּחְתֶּם לְבָטַח בְּאַרְצְכֶם

וקיים לנו את הדבר אשר הבטחת על ידי עמוס נביאך: הנה ימים באים נאם ה' ונגש חורש בקצר ודרך ענבים במשך הירע והטיפו ההרים עסיס וכל הגבעות תתמוגגנה. ושבתי את שבות עמי ישראל ובנו ערים נשמות וישבו ונטעו כרמים ושתו את יינם ועשו גנות ואכלו את פריהם. ונטעתים על אדמתם ולא ינטעו עוד מעל אדמתם אשר נתתי להם אמר ה' אלהיה.

אמן כן יהי רצון

ברכה מעין שלוש

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם,

על חמשת מיני דגן על המחיה ועל הכלכלה

על היין על הגפן ועל פרי הגפן

על פירות משבעת המינים על העץ ועל פרי העץ

ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו לאכול מפריה ולשבוע מטובה. רחם יי אלהינו עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל הר ציון משכן כבודך ועל מזבחתך ועל היכלך ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו. והעלנו לתוכה. ושמחנו בבנינה ונברכך עליה בקדשה ובטהרה.

כי אתה טוב ומטיב לכל ונודה לך (יי אלהינו) על הארץ

על חמשת מיני דגן ועל מחייתה ועל כלכלתה.

על היין ועל פרי גפנה.

על פירות משבעת המינים ועל פרותיה.

ברוך אתה יי על הארץ

פסק בית הדין

כריתת עץ פרי - הרב ישועה רטבי
בית הדין לענייני ממונות שעל יד הישיבה הגבוהה

את העץ למקום חלופי ע"י גוי (החיד"א שו"ת חיים שאל חלק א סימן כג). כמו כן יש להפסיק את השקיית העץ לפני כריתתו. (שבט הלוי חלק ו סימן קיב).

מותר לכרות עץ פרי ע"י גוי לצורך מצווה חד פעמית, כמו הרחבת בית כנסת, בניית מקווה וכד'. (שאלת יעבץ (חלק א סימן עו). כמו כן ניתן לכרות ע"י גוי עץ פרי לצורך בניית סוכה במידה ואין אפשרות להשיג אילן סרק. (יחוה דעת חלק ה סימן מז). וכן מותר לחתוך ענפים שפוסלים את הסוכה בכדי להכשירה. (דרכי תשובה (יו"ד סימן קטז ס"ק נא).

עד עכשיו התייחסנו לכריתת עץ עם השורשים, אך נחלקו הפוסקים האם יש איסור אפ' לחתוך ענפים של עץ פרי. לדעת המשנה למלך (הלכות איסורי מזבח פרק ז הלכה ג), כל האיסור הוא רק בקציצת העץ עם השורשים, אך אין איסור לחתוך ענפים של עץ פרי, אך לדעת בית יצחק (יורה דעה א סימן קמב), יש איסור גם בהשחתת ענפים. למעשה נראה, שאסור לחתוך ענפים בצורה מוגזמת, כי גיזום זה עלול לגרום נזק לעץ. לפי חוות דעת של מומחים אין לחתוך יותר מ-25% מכמות העלים שיש בעץ. גיזום עד לרמה זו עשוי להועיל לעץ ומותר, אך גיזום מוגזם עלול להשחית את העץ ואסור.

נחלקו הפוסקים (מובא בדרכי תשובה סימן קטז ס"ק נא), האם ניתן להעביר את העץ עם גוש אדמה שהעץ זקוק לו למקום חלופי. לדעת השאלת יעב"ץ (ח"א סימן עו) אין בכך איסור. כי האיסור הא רק בקציצת העץ, ואם הוא מעבירו למקום אחר, לא נקרא שחתך את העץ. וכך פסקו הברכת יוסף (יו"ד סי' לד), החיד"א (בשו"ת חיים שאל חלק א סוף סי' כ"ג) וכף החיים (יו"ד סימן קטז בס"ק פו), אבל החתם סופר (סימן קב) אסר זאת.

נציין שלפי החוק (פקודת היערות סעיף 15 א), קיים איסור לכרות עצים גם על עץ שלא ניתן פירות. (כמובן שאסור להרעיל עץ בגלל סכסוך בין שכנים). החוק אוסר לכרות עץ גם אם מדובר בעץ פרטי שגדל בשטח פרטי. בכדי לכרות עץ יש להגיש בקשה לפקיד היערות (לאחר תשלום אגרה), ולכתוב את הסיבה לבקשה, כמו כן יש להביא המלצה שמאשרת את הבקשה, מהאחראי לאילנות ברשות המוניציפאלית שבתחומה גדלים העצים. כמו כן על המבקש לממן נטיעת עץ חלופי במקום העץ שנכרת.

לחתוך עץ בגלל חרקים - עץ פרי שגורם לכך שהרבה זבובים מגיעים לביתו ומפריעים לו - ניתן לעקור את העץ ע"י גוי, כי צער הגוף גדול יותר משווי העץ. (חקרי לב מהדורא בתרא א יו"ד סימן יא).

אסור לכרות עץ פרי בגלל שיש בו תולעים. כי ניתן לסחוט את הפירות ולהכין מהם משקה. (דרכי תשובה יו"ד סימן קטז בס"ק נא).

ניתן לשלוח שאלות לבית הדין בכתובת המייל: bdmitzpeyeriho@gmail.com
תשובות נוספות ניתן לראות באתר הישיבה הגבוהה

קיים איסור מהתורה לכרות עץ פרי שמניב קב פירות לשנה (1.382 ליטר לפי הגר"ח נאה). מעבר לאיסור יש גם סכנה בכריתת עצי פרי. (ט"ז יורה דעה סימן קטז בס"ק ו). אומנם בעץ זית יש איסור גם אם העץ מניב רבע קב פירות בשנה (0.345 ליטר). הרא"ש (מסכת בבא קמא פרק ח סימן טו) הוסיף: "וכן לכל אילן לפי חשיבותו". שבט הלוי (חלק ה סימן צה) הדגיש: הסכנה שייכת רק בכריתת אילן פרי, ולא בפירות שברכתם בורא פרי אדמה.

גם מי שכורת עצי סרק ללא סיבה - לא רואה סימן ברכה. (פסקי תוספות מסכת פסחים פרק ד בס"ק קלב).

בעץ מבוגר שלא מוצא פירות בכמות הנ"ל - אין איסור לכרותו, (ע"י גוי), אך צריך שתהיה ידיעה וודאית, שהעץ לא מוציא את הכמות הנ"ל, ולא ע"פ הערכה והשערה (חתם סופר יורה דעה סימן קב). לכן יש לבקש חוות דעת מגנן מומחה שיקבע שהעץ לא מניב פירות. (הגר"מ ברנדסדורפר בשו"ת קנה בשם חלק ב סימן מה).

אסור לכרות עץ צעיר שעדיין לא הביא פירות בכמות הנ"ל. כל ההיתר שייך רק באילן סרק שלעולם לא יביא פירות, או באילן שהזקין. (ערך שי יו"ד סימן קטז).

עץ פרי שגורם לנזקים סביבתיים - מותר לכרותו ע"י גוי. (הרמב"ם בשו"ת סימן קיב). לפני שקוצצים עץ פרי שמזיק - יש לבחון את רמת ההיזק שהעץ גורם אל מול ההיזק שיהיה בכריתת עץ. אם העץ גורם לנזק קטן יחסית - לא ניתן לכרותו, אך אם מדובר בנזק ממשי - ניתן לכרותו. (תוספות במסכת בבא בתרא דף כו עמוד ד"ה אנא).

עץ שגורם לנזקים לבניין - מותר לכרותו ע"י גוי. (הרשב"א חלק ז סימן תקי).

עץ שמפריע ברשות הרבים - מותר לכרותו ע"י גוי. (שולחן ערוך חושן משפט סימן תיז סעיף ד).

עץ שמאפיל את חלון ביתו - אם אפשר לתקן ע"י חיתוך ענפים - אסור לכרות את העץ, אך אם אין אפשרות אחרת - ניתן לכרות את העץ ע"י גוי. (שו"ת חוות יאיר סימן קצה).

אילן פרי שגורם לנזק לשכנים - בעל האילן לא יחתוך את הענפים, אלא הניזק הוא זה שיחתוך, כי בשבילו שווי הנזק גדול יותר משווי העץ. (שו"ת בנין ציון (סימן סא).

דילול עצים - אילנות שגדלו בצפיפות, והמומחים אומרים שאיכות הפרי יורדת כאשר העצים נטועים בצפיפות - מותר לדלל את העצים ע"י גוי. (מהרש"ם חלק ז סימן קעח)

לכרות עץ בכדי לפנות מקום לבנייה - אם מדובר על הרחבת דירה קטנה שהמקום דחוק לבני הבית - מותר לכרות את העץ ע"י גוי, אך אם מדובר על הרחבה במקום שאין דחוק - אסור לכרות את העצים. (שו"ת יביע אומר חלק ה - יורה דעה סימן יב). ויש אוסרים בגלל החשש לסכנה. (שאלת יעבץ חלק א סימן עו). מומלץ לנסות להעביר את העץ עם גוש האדמה שמחייב

קצת על הישיבה

צ"ל. דרך חינוכית זו באווירה החמה והמשפחתית הקיימת בישיבה יוצרת הפרייה יצירה וחדוש, הן בלימוד והן בהתפתחות האישיותית.

בישיבה לומדים כ 200 בחורים אברכים, כן ירבו, המתגוררים בישוב ושותפים לעשייה החינוכית במקום ובאזור כולו.

הישיבה נמצאת עתה בתנופת התרחבות גדולה, לאחרונה נפתח בישיבה בית דין לדיני ממונות. כדיינים בבית הדין משמשים בוגרי הישיבה שהוסמכו לדיינות על ידי הרבנות הראשית. בית הדין פועל גם כבית הוראה לשאלות בדיני ממונות המופנות אליו מבוגרי הישיבה ומרבים נוספים, מתוך גדלות בתורה וידע בחוקי המדינה. כמו כן נוסד כולל ערב בישיבה אשר משמש גם כבית מדרש קהילתי ומרכז ללימוד אברכים עם תושבי הישוב אשר חפצים להרבות תורה. אתר האינטרנט של הישיבה שודרג ופותח ובו שיעורי תורה רבים. הוקם מכון העוסק בפיתוח עולם המידות של ארץ ישראל בשם "והלכת בדרכיו" ושיעורים בנושא מועברים כסדרן בישיבה הוצאת ספרים על יד הישיבה הגבוהה שהוציאה ספרים על המשפחה, מידות, מדרש ונושאים נוספים. כמו כן בית הוראה חדש מוקם בימים אלה ועוד ועוד..

כל אלו משתלבים במגמה היסודית של הישיבה: להתגדל בתורה, להתעצב באורה ולהתמסר להאיר את עם ישראל.

הישיבה הגבוהה במצפה ירחו נוסדה בשנת תשנ"ה על ידי ראש הישיבה הרב שבתאי סבתו שליט"א. וכיום משמש לצידו כראש ישיבה בנו הרב יצחק סבתו שליט"א.

הישיבה ממוקמת בישוב מצפה ירחו, בליבו של המדבר, מול הר נבו, במקום בו השקט והטהרה הייחודיים לנוף המדברי הקסום, מרחיבים את הדעת ופותחים את הלב לעולמות רוחניים ופנימיים.

מגמת הישיבה לגדל תלמידי חכמים בני תורה, אנשי מידות, בעלי חזון, המעורים בצרכי הדור והשעה ופועלים למען גאולת ישראל, כל אחד לפי כישוריו.

מגמה זו באה לידי ביטוי בבוגרי הישיבה הרבים העוסקים בעשייה חינוכית - תורנית בארץ ובעולם: ראשי ישיבות, דיינים, ראשי כוללים, רמ"ם, רבני קהילות, מחנכים, חלוצים השותפים בחיזוק ההתיישבות במרחבי ארצנו, אנשי צבא, אנשי מדע, ועוד...

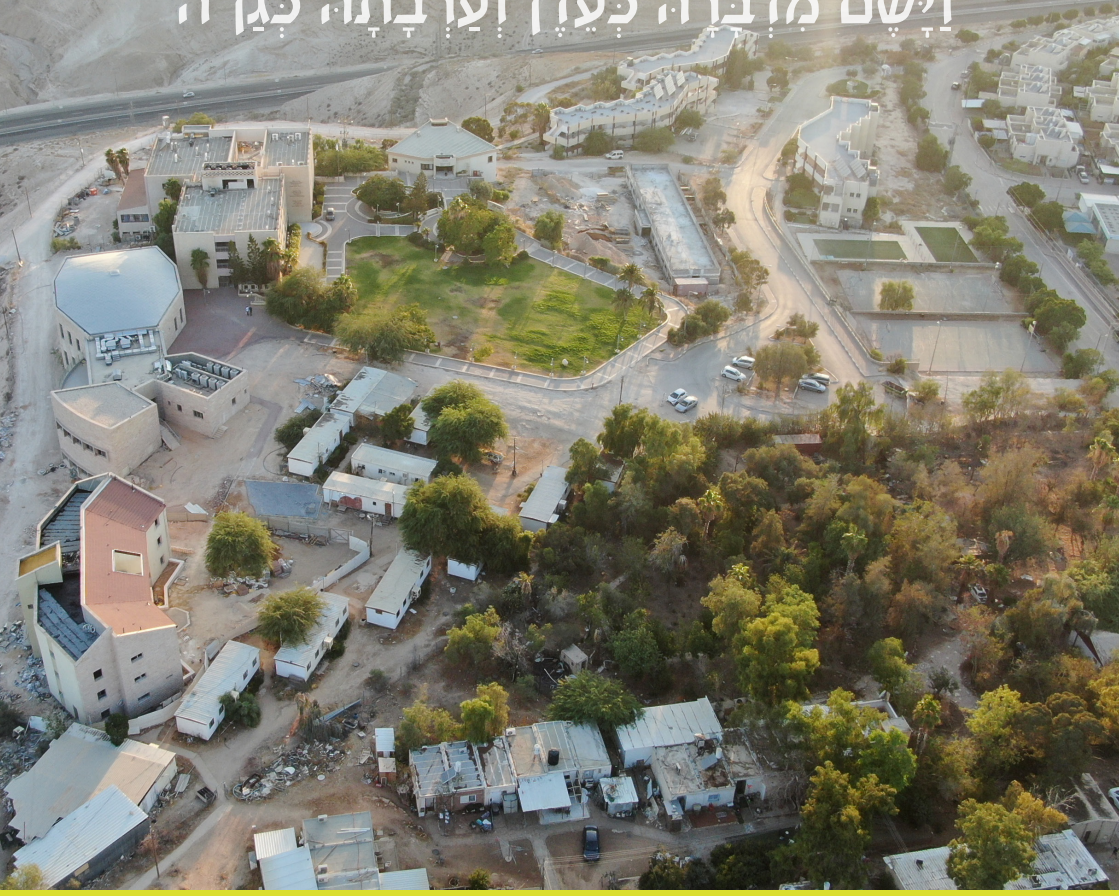
אחת מגולות הכותרת של הישיבה הם הגרעינים התורניים הממשיכים ומושכים את אורה של תורת ארץ ישראל המאירה בישיבה אל מרכז הארץ. עד כה הקימו בוגרי הישיבה גרעינים ברמת השרון, נתניה, קריית אונו - סביון, גבעתיים, כפר יונה ופסגת זאב, כמו כן הוקמה שלוחה ראשונה של הישיבה התיכונית ע"י בוגרי הישיבה הגבוהה. בנוסף לכך הוקם יישוב חדש בארץ ישראל ע"י בוגרי הישיבה, ההולך ומתפתח ועוד היד נטויה.

הישיבה היא ישיבה גבוהה המאפשרת לימוד ארוך ומשמעותי לפני השירות הצבאי ואחריו, לימוד שמאפשר בניין קומה רוחנית שלמה. מבנה הישיבה הגבוהה מאפשר לכל בחור להתגייס בשלב הנכון ביותר בהתפתחותו האישית והרוחנית. יש שמתגייסים אחר שנים מועטות יותר ויש לאחר שנים מרובות יותר. ישנו לוויו אישי משמעותי של צוות הישיבה בכל הנושא הצבאי: לפניו, במהלכו ואחריו.

הלימוד בישיבה מתפרס על כל חלקי התורה. השיעורים השונים והמגוונים פותחים את הדלת לתלמידים בעלי סגנונות שונים, ומפתחים כל בחור לפי כשרונו ונטיית נפשו. עם זאת מדגש בישיבה גם החיבור לכלל הישיבה וכלל עם ישראל כל זאת לאורו של מרן הרב קוק

וישם מדברה כּעֵדן ועֵרבתָה כּגֵן ה'

מצוה לטעום בפה מלא מתענוג מתיקות זיו הקדושה הרעננה של ארץ ישראל. למען תשבּעו וינקתם משוד תנחומיה, למען תמוצו והתענגתם מזיו כבודה. וצריכים להודיע לכל העולם כולו, לעלובי הגלות האפלה, כי הצינור של החיים המלאים שפע אור ונעימות קדושה של ארץ חמדתו החל להפתח, הנצנים נראו בארץ, עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו.

(אורות ישראל פרק ט')

עם שיבתנו לארץ ישראל שבה היכולת שלנו לגלות את הקדושה בכל מרחבי החיים, ואף בפירותיה הקדושים של הארץ. הישיבה הגבוהה במצפה ירחו שמחה להגיש סדר ט"ו בשבט מפואר שכולו העמקה בקדושת הארץ ופירותיה לצד פסקאות, שירים ופיזטים. עוד ממאור טובה של ישיבת מאור טוביה.

הופק ע"י הוצאת הספרים של הישיבה הגבוהה במצפה יריחו - יאיר רטבי, יוסף אהוביה אידו, מאיר חוטה, יעקב אפללו על התמונות ולקרן רבני קהילות על התפילות